

MISSIE BAYERNWALD

GIDS VOOR DE LEERKRACHT

Volg deze gids stap voor stap en begeleid zo je eigen klas op missie Bayernwald.

WAT HEB JE NODIG?

- Deze leerkrachtengids.
- Voor elke leerling een Missie Bayernwaldkaart (MB-kaart) en een potlood.
- Alle materiaal en extra informatie is te verkrijgen bij:

Bezoekerscentrum 'Het Heuvelland'
Sint Laurentiusplein 1
8950 Kemmel-Heuvelland
0571450455

HOE VERLOOPT HET BEZOEK AAN BAYERNWALD?

Klassikaal

1. Kennismaking met de **locatie**.
2. Deel de MB-kaarten uit, speel de rol van informant en help de leerlingen bij het ontcijferen van het **geheime verhaal** (rode kant MB-kaart).
3. Vertel de leerlingen over **Zero Hour**.

Individueel

4. Geef de leerlingen nog even de tijd om de loopgraven op eigen houtje te verkennen en om hun **impressies** neer te schrijven en te tekenen (bruine kant MB-kaart).

WAT KAN JE NOG DOEN ACHTERAF IN DE KLAS?

'Bommen onder de grond' is geen verleden tijd. In heel wat gebieden zitten er nog steeds explosieve mijnen onder de grond. Wat als je zelf op zo'n mijn zou stappen? Probeer je in te leven en schrijf een dagboekfragment.

EINDTERMEN LAGER ONDERWIJS:

Mens en Maatschappij: Maatschappij 2.15, Tijd 3.7 - 3.9, Ruimte 4.12

PLAN BEZOEK BAYERNWALD

1.

Kennismaking met locatie

STOP 1: BAYERNWALD

Zo'n 100 jaar geleden (1914-1918) was er in Europa de Eerste Wereldoorlog. In Heuvelland werd toen heftig gevochten tussen Duitse en Britse soldaten. De plek waar we nu staan kreeg de naam Bayernwald.

Waren het Duitse of Britse soldaten die hier in Bayernwald vochten? Waarom?

Je hoort het eigenlijk een beetje aan de naam. Bayern of Beieren is een streek in Duitsland. Wald is het Duitse woord voor woud of bos. Bayernwald is dus letterlijk het bos van de soldaten uit Beieren.

Ga verder naar stop 2.

STOP 2: DE LOOPGRAVEN

Enkele jaren geleden hebben archeologen deze plek onderzocht. Onder de grond vonden ze sporen van loopgraven.

Aan de hand van wat ze toen vonden werden de oude loopgraven heropgebouwd.

Dankzij dit werk kunnen wij vandaag nog altijd zien op welke manier er toen werd gevochten.

Volg de weg op het plan (via de loopgraven) naar stop 3 en vraag de leerlingen om tijdens de korte wandeling goed op te letten. Laat ze luisteren, kijken, voelen, ruiken... en zoveel mogelijk indrukken verzamelen. Deze informatie zal hen straks zeker goed van pas komen!

STOP 3: DE VIJAND

Vanuit deze loopgraven hielden de Duitse soldaten de loopgraven van de Britse soldaten in het oog. Er werd hevig heen en weer geschoten. Tijdens de eerste jaren van de oorlog slaagden de Britten er niet in om de Duitsers te verslaan. De Duitsers hadden een beter uitzicht (want ze zaten hoger), maar ook zij kwamen geen stap vooruit.

Laat een leerling volgend stukje voorlezen.

*Op 7 juni 1917, om 4u10 in de ochtend, gebeurde hier plots iets!
Niet veel later waren de soldaten van Bayernwald verslagen.
Wat er op die bewuste dag gebeurde ga ik jullie niet zomaar vertellen.
Jullie zullen zelf op zoek moeten gaan naar de juiste informatie.
Veel succes!*

Het geheime verhaal 2.

Deel de MB-kaarten en potloden uit, speel de rol van informant en help de leerlingen bij het ontcijferen van het geheime verhaal (rode kant kaart).

De Duitse soldaten van Bayernwald waren niet tijdig op de hoogte van wat de vijand van plan was. Misschien slagen jullie daar wel in?

Hiervoor moeten jullie eerst alle codes vinden of aanvullen op de rode kant van je MB-kaart. Als informant kan ik jullie hiervoor de juiste gegevens bezorgen, maar dat doe ik alleen als jullie mijn opdrachten goed uitvoeren. Met de verzamelde codes kunnen jullie daarna aan de slag om het verhaal in het middelste kader te kraken.

Ga verder naar stop 4.

STOP 4: EERSTE CODE

In het leger is het belangrijk om bevelen blindelings uit te voeren. Ik gaf jullie daarnet de opdracht om tijdens de wandeling in de loopgraven goed op te letten. Als jullie dit eerste bevel naar behoren hebben uitgevoerd, vinden jullie zonder probleem de eerste code.

Luister goed naar volgende vragen en omcirkel telkens de letter van jullie antwoord bij **EERSTE CODE**.

Vraag 1:

Hoe diep zijn de loopgraven?

W > Dieper dan 1 meter. (juist)

A > Minder diep dan 1 meter.

Vraag 2:

De wanden van de loopgraven zijn bekleed met houten twijgen. Hoe zijn deze aangebracht?

O > Verticaal.

Z > Horizontaal. (juist)

Vraag 3:

Als je door de loopgraven stapt dan stap je op ...

U > Platgestampte aarde.

E > Planken. (juist)

Ga verder naar stop 5.

STOP 5: TWEEDE EN DERDE CODE

De soldaten in de loopgraven moesten er voor zorgen dat ze niet opvielen. Zomaar hun hoofd even boven de rand uitsteken was levensgevaarlijk. Daarom maakten ze gebruik van een **loopgraafperiscoop**. Kan iemand uitleggen wat een periscoop is?

De soldaten die hier vochten moesten natuurlijk ook eten. Maar koken, dat gebeurde niet in de loopgraven zelf. Dit zou teveel aandacht trekken bij de vijand. Het eten werd klaargemaakt in **veldkeukens**, kilometers achter de loopgraven. Een veldkeuken was als het ware een keuken op wielen.

Wisten jullie trouwens dat de soldaten ook heel veel snoepten? Vanuit Amerika werden heel wat pakjes kauwgom verstuurd naar de geallieerde soldaten hier in Europa. Kauwgom werd dan ook het oorlogssnoepje genoemd.

Goed geluisterd? Dan kunnen jullie de **TWEEDE EN DERDE CODE** aanvullen op jullie kaart.

TWEEDE CODE

> Het ding waar deze soldaat doorkijkt is een:

LOOPGRAAFPERISCOOP

Juiste oplossing = P O P

DERDE CODE

Deze plek is een:

VELDKEUKEN

Juiste oplossing = V K E

Blijf bij stop 5 voor de volgende opdracht.

STOP 5: VIERDE CODE

Tijd voor een uitdaging!

Probeer, net zoals de soldaten in de Eerste Wereldoorlog, ongezien en ongehoord voort te bewegen in de loopgraven. Volg de instructies op jullie kaart en verzamel in stilte met de volledige groep bij bunker 1.

Als jullie er in slagen om deze opdracht uit te voeren zonder dat ik jullie kan horen of zien, dan krijgen jullie van mij de **VIERDE CODE**.

VIERDE CODE

Instructies naar bunker 1:
1. niet links, niet rechts
maar wel rechtdoor +
2. niet links maar wel rechts

BERTHA

Te geven code = BERTHA

De bunkers beschermden de soldaten tegen aanslagen en beschietingen. Om te voorkomen dat de soldaten hier teveel kwamen schuilen, werden de ruimtes van de bunkers heel klein gemaakt. De hoogte van de bunker was amper 1m 20.

Stap uit de loopgraven en ga naar stop 6.

STOP 6: VIJFDE CODE

Het is jullie zeker al opgevallen dat de loopgraven niet recht zijn. Daar zijn enkele goede redenen voor. Rechte loopgraven zouden makkelijker te veroveren zijn. De slingerende loopgraven beschermen de soldaten bovendien beter bij een bominslag en zorgen dus voor minder gewonden of doden.

Het was wel belangrijk dat soldaten bij een aanslag snel konden reageren!
Het grondplan van de loopgraven goed kennen was dan ook een must.

Op jullie MB-kaarten staat een plannetje van de loopgraven van Bayernwald.
Een spion heeft echter 2 fouten in het grondplan opgenomen.

Ga op veldonderzoek en kom daarna naar de plek die met een rood kruis staat aangeduid op datzelfde plannetje (= stop 7 op het plan in deze gids).

Wie mij daar de 2 vervalsingen op zijn kaart kan aanduiden krijgt de **VIJFDE CODE**.

STOP 7: KRAAK HET VERHAAL

Zo, nu mogen jullie alle verzamelde info gebruiken om het verhaal te kraken dat in het middelste kader staat.
Samenwerken mag! *Stuur bij en help indien nodig.*

Zo vind je de oplossing:

Je hebt enkel de regels nodig die naast de codes staan die je hebt verzameld (WZE - POP - VKE - BERTHA - 4.10).

De andere kan je schrappen. Ook alle letters Q en X mag je in principe schrappen.

Lees nu in de juiste volgorde: regel naast eerste code, regel naast tweede code, regel naast derde code...

- 1/ Eerste code = **WZE** In oktober 1915 beginnen
PEC lan gsx beiq de kanx ten van deq loop graq venx
AZE xom 18 qux qop dinx dag 23 ma xart 1918
JULIA eqen luxcht qaanval zoxu plaats qvin den
- 2/ Tweede code = **POP** de Britten met het graven van tunnels onder
- 3/ Derde code = **VKE** de Duitse linies. Op het einde van elke
3:15 dex Duq itse sqol dax ten qont dekken tanxks qin de vertex
AOU Teg qen dex ax vond vond qen
- 4/ Vierde code = **BERTHA** tunnel komen wel duizenden kilo's
- 5/ Vijfde code = **4.10** springstof. Deze moeten ontploffen op zero hour.
ELD xe en par xac hutex met spri xng stof vi xel

Volg de weg op het plan naar stop 8.

3.

ZERO HOUR

STOP 8: VERTEL HET VERHAAL

Laat een leerling de oplossing voorlezen.

*In oktober 1915 beginnen de Britten met het graven van tunnels tot onder de Duitse linies.
Op het einde van elke tunnel komen wel duizenden kilo's springstof.
Deze moet ontploffen op ZERO HOUR.*

De Duitse soldaten hadden in de gaten gekregen dat de Britten bezig waren met het graven van ondergrondse tunnels maar wisten verder niets. Wat konden ze doen?
Was het al niet te laat?

Wat zouden jullie gedaan hebben, als je in de Duitsers hun schoenen stond?

Ze begonnen uiteindelijk zelf ook met het graven van tunnels. Zo konden ze de Britten misschien af luisteren en ontdekken wat die precies van plan waren. Daarvoor moesten er wel eerst mijnschachten worden aangelegd.

De mijnschacht waar we nu bij staan, was wel 25m diep. De Duitsers noemden hem BERTHA 4. Met een windas daalden de Duitse tunnelbouwers naar beneden. Het bouwen van de tunnel was een lastige klus want die was maar 140 cm hoog en 90 cm breed.

Kunnen jullie met armen en benen eens proberen om een gat van die grootte te maken?

Zoals jullie al weten kwamen de Duitsers te laat! Ze slaagden er niet meer in om het Britse plan te dwarsbomen. Op 7 juni 1917 om 4u10 precies was het tijd voor ZERO HOUR (de naam van het Britse plan). In de streek waren er 19 grote ontploffingen. Ze zorgden voor een mist van rook. Hierdoor konden de soldaten van Bayernwald niets meer zien in de verte. In werkelijkheid stonden er een heleboel Britse soldaten klaar om hen te verslaan en dat gebeurde ook...

Weetje!

Bij de ingang van Bayernwald (onder de shelter) zie je een grote maquette van de streek. Als je goed kijkt kan je er kleine pitjes op terugvinden. Het stellen kraters voor. Het zijn de plaatsen waar de ondergrondse bommen van ZERO HOUR zijn ontploft. Hoeveel zijn er te vinden?

IMPRESSIES 4.

Geef de leerlingen nog even de tijd om de loopgraven op eigen houtje te verkennen. Aan de hand van enkele opdrachten op de bruine kant van de MB-kaart kunnen de kinderen hun impressies neerpennen of tekenen.

MISSIE BAYERNWALD

Tijdens de oorlog schreven de soldaten vaak veel brieven naar het thuisfront. Het was de enige manier om in contact te blijven met familie en vrienden. De Duitse militaire post verzorgde tijdens de oorlog wel meer dan 10 miljard brieven! **Kan jij de brief van een soldaat vinden en werken?**

**Dag Mama,
 Dag Elsa en Otto.**

En zijn vriendschap gelukkig weinig beschadigd gebleven op de loopgraven. Ik heb over de tijd genomen om een tekening te maken van het uitzicht.

De laatste tijd hebben we veel last van luizen en vlooien en er begint het winterseizoen in de loopgraven. Onze officiers zeggen dat we ons moeten aanpassen, maar er is geen spij. Kunnen jullie mij tips geven?

Gisteren was het een vreselijke dag! Ik stond bij de mijnwachter Bertha 5 met te praten met een vrees. Toen was er plots een bombardement en om mijnzelf te verdedigen moest ik herhaaldelijk naar bunker 2. Ik was maar net op tijd!

Ik mis jullie heel erg en hoop jullie snel terug te zien.

Ookhard.

Ga in de loopgraven op zoek naar het plekje met het mooiste uitzicht en teken hier wat je ziet.

Schrijf een lijst van spullen die jij het meest zou missen als je in de loopgraven moet leven en verbergen.

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Het wil hoort stoppen je moet geloven van mijnwachter Bertha 5 naar bunker 2.

Dat is ongeveer 10 minuten.

ACHTERAF IN DE KLAS

*7 juni 1917, 04u10: ZERO HOUR. VUUR !
19 mijnen verscheuren de stilte en veroorzaken
een gigantische vuurzee. De heuvelrug van
Wijtschate-Mesen schudt heen en weer...*

(bron www.zerohour.be)

Het plaatsen van ondergrondse bommen is jammer genoeg nog steeds actueel. Vandaag worden in oorlogen vaak landmijnen ingezet. Dat zijn kleine bommen die vlak onder de oppervlakte in de grond worden geplaatst. Je ziet ze niet zitten, maar bij de minste aanraking ontploft de bom. Deze landmijnen zorgen (zelfs nog jaren na oorlogstijd) voor veel burgerslachtoffers en dat zijn ook vaak kinderen.

Gelukkig zijn er verschillende organisaties in onze wereld die zich inzetten voor deze slachtoffers.

> handicap-international.be (vooral bekend voor haar strijd tegen landmijnen en clustermunities)
rodekruis.be - unicef.be - msf-azg.be - warchild.nl

→ **Schrijfpdracht:**

Probeer je in te leven in volgende situatie en schrijf een dagboekfragment.

Stel je voor, je bent op wandel en per ongeluk stap je op een mijn.
Je overleeft het, maar je verliest wel een been. In je dagboek schrijf je je verhaal neer.
Hoe verliep de dag van het ongeluk? Wat is er sindsdien veranderd in je leven?
Hoe voel je je nu? En wat wil je zeggen aan de plaatser(s) van de bom?

→ **Hoe kan je zelf iets doen voor oorlogsslachtoffers?**

Actie voor het goede doel.

Oorlog, vroeger en nu, laat de kinderen van je klas vast niet onberoerd.
'Hoe kunnen we zelf iets doen om slachtoffers te helpen?', is een vraag die zich kan stellen.
Dat kan door hulporganisaties te steunen. Misschien voelt je klas wel iets om een heuse inzamelactie op poten te zetten? Op de websites van de organisaties vind je terug hoe je zo iets kan aanpakken.

